

تبیین عناصر مقوم امنیت اجتماعی در منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)^۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۱۷

سلمان امیری لرگانی^۲، اصغر افتخاری^۳، فریبا شایگان^۴

از صفحه ۱ تا ۲۸

چکیده

زمینه و هدف: امنیت در گفتمان اسلامی در چارچوب قدسی (و نه مادی‌انگاری) فهم، تحلیل و مدیریت می‌شود و مخالف مرجعیت بلامنازه عقل است این گفتمان تهدیدهای دنیوی و اخروی را با هم می‌بیند. منظومه شامل مجموعه‌ای از عوامل گوناگون است که به طور دینامیکی بر روی یکدیگر اثر می‌گذارند و برای به انجام رساندن کار و یا دست یافتن به هدف خاصی سازمان یافته‌اند. عناصر امنیت اجتماعی در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) را به اجمال می‌توان متشکل از مبانی، عناصر مقوم^۵، عناصر مرتبط، قوانین و قواعد حاکم بر منظومه، اهداف، نتایج و ... دانست در این پژوهش به عناصر سازنده (مقوم) امنیت اجتماعی در منظومه فکری معظم له می‌پردازیم.

روش‌شناسی: براساس مسئله تبیین شده و اهداف و سؤالات مطرح شده این پژوهش از نوع کاربردی - توسعه‌ای است که محقق با تحلیل مضمون فرمایشات معظم له استفاده از روش (تحلیل محتوای کیفی) آن را به انجام رسانده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاکی از آنست که محوریت و هسته مرکزی این منظومه (توحید) است در این تحقیق مبانی، عناصر مقوم، عوامل موثر بر ایجاد، عناصر مرتبط، قوانین و قواعد، اهداف و نتایج امنیت اجتماعی در منظومه فکری معظم له شناسایی گردیدند.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشانگر آن است که عناصر مقوم و سازنده امنیت اجتماعی در منظومه فکری مقام معظم رهبری ((هویت، احساس امنیت، اعتماد، سلامت محیط (زندگی، کسب و کار، فضای ذهنی و ...)) می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: امنیت اجتماعی، امام خامنه‌ای، منظومه، سکولار، عناصر مقوم.

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری با عنوان «منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه امنیت اجتماعی» می‌باشد.

۲- دانشجوی دکتری امنیت داخلی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول). رایانامه: S.largani@yahoo.com

۳- دانشیار علوم سیاسی دانشگاه امام صادق (ع).

۴- استاد دانشگاه علوم انتظامی امین.

۵- عناصر سازنده

امنیت از عوامل مهم ایجاد ثبات و آرامش خاطر در جامعه است و باعث می‌شود که ترس و خوف از زندگی عامه مردم رخت بریندد و شرایط رسیدگی به امور زندگی با کیفیت بهتری را ایجاد می‌کند امنیت دارای ابعاد گوناگونی است که مهم‌ترین آن، «امنیت اجتماعی» است و به طور کلی به معنای «توانایی جامعه برای پاسداری از ارزش‌های بنیادین خود در برابر پیشامدها و تهدیدات واقعی و بالقوه است» (هوه، ۲۰۰۴: ۱۰۶). هر زمان که وجود یا فقدان یک یا چند متغیر تهدیدکننده، منجر به «احساس ترس» شود، موجبات ناامنی اجتماعی را فراهم می‌کند (ابراهیم بای سلامی، ۱۳۸۵: ۷۶).

این پژوهش به دنبال تبیین عناصر سازنده (مقوم) امنیت اجتماعی را با نگاه منظومه‌ای در اندیشه ی والای یکی از نخبه‌های سیاسی جهانی شیعه است؛ به نحوی که جامع‌الاطراف و ذوابعاد بودن این اندیشه‌ها که به واسطه نگرش عمیق یک رهبر سیاسی توانمند و بی‌نظیر در کنار گستره سایر علوم فقهی و اجتماعی و معارف عقلی و نقلی و امتیاز مرجعیت تشیع همراه با تجربیات مفید کشورداری حاصل شده است، موضوع پژوهشی ایده آلی را فراروی پژوهشگران امنیت اجتماعی تجسم می‌دهد. نکته حایز اهمیت در این بین آن است که منظومه فکری رهبری اکتشافی و توصیفی است نه تصنعی و تحمیلی، بنابراین این پژوهش در پی کشف و تبیین عناصر سازنده (مقوم) امنیت اجتماعی منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) است. دستاوردهای حاصل از نتایج این مطالعه، می‌تواند با فراهم آوردن زمینه‌های مشخص، مساعدت لازم را برای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری تحقق افکار معظم له در حوزه امنیت اجتماعی ایجاد نماید.

بیان مسأله

تاکنون تعاریف متعددی از امنیت اجتماعی توسط اندیشمندان داخل و خارج ارائه شده است غالب اندیشمندان موضوع یا مرجع اصلی امنیت اجتماعی، را ارزش‌های سنتی و از پیش موجود گروه‌های اجتماعی می‌دانند. این ارزش‌های سنتی مانند عقاید دینی، زبان و نوع پوشاک، در مجموع «هویت» گروه‌های مختلف را تشکیل می‌دهند. مولار خاطر نشان می‌کند، امنیت اجتماعی زمانی حاصل می‌شود که جامعه تهدیدی در باب مؤلفه‌های هویتی خود احساس کند (غفاری، ۱۳۹۰: ۱۲۱). واحد تحلیل امنیت اجتماعی هویت‌ها یا

هویت اجتماعی می‌باشد و حفظ هویت در سطح ملی، قومی و مذهبی مورد نظر است (افتخاری، ۱۳۸۱: ۲۲).

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در رابطه با امنیت اجتماعی می‌فرماید: معنای امنیت اجتماعی این است که مردم در محیط کار و زندگی خود، احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند ... آحاد ملت برای این که بتوانند در محیط کسب و کار و فعالیت اجتماعی و زندگی خصوصی، کار صحیح خود را انجام دهند و حتی به عبادت خدا با دل آرام و خاطر جمع مشغول باشند، محتاج امنیت‌اند. برای تأمین این نیاز عمومی، لازم است که از طرف حاکمیت، اعمال قدرت شود (۱۳۷۳/۴/۲۹).

از نگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، امنیت اجتماعی همان فرایند گسترده حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی و دستیابی به آرمان‌های متعالی و هموار ساختن مسیر رشد و تعالی مرهون توسعه اقتدار روزافزون سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و نظامی است تا بتواند با بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌ها، امکانات و استعداد‌های درونی، بحران‌های ناخواسته داخلی و تهدیدهای دشمنان خارجی را یکی پس از دیگری خنثی کند و به سلامت به سر منزل مقصود برسد (صائبی، ۱۳۹۶).

ایشان با تأکید به نگاه منظومه‌ای در حوزه‌های مختلف از جمله امنیت اجتماعی، آن را از ضروریات یک مجموعه فکری دانسته و می‌فرمایند: «... امروز ما کمبود داریم، ما خلاءهای زیادی داریم، شکاف‌های زیادی وجود دارد و ضمن این که منابع داریم، منظومه فکری نداریم... ما باید برویم به سمت منظومه‌سازی (۱۳۹۱/۰۸/۲۳)».

امنیت اجتماعی همواره به عنوان یکی از نیازهای اساسی هر جامعه انسانی مطرح بوده است و احد تحلیل امنیت اجتماعی هویت‌ها یا هویت اجتماعی می‌باشد غالب اندیشمندان موضوع یا مرجع اصلی امنیت اجتماعی، را ارزش‌های سنتی و از پیش موجود گروه‌های اجتماعی می‌دانند. امنیت اجتماعی زمانی حاصل می‌شود که جامعه تهدیدی در باب مولفه‌های هویتی خود احساس نکند.

امنیت در گفتمان اسلامی در چارچوب قدسی (و نه مادی‌انگاری) فهم، تحلیل و مدیریت می‌شود و مخالف مرجعیت بلامنازعه عقل است این گفتمان تهدیدهای دنیوی و اخروی را با هم می‌بیند علاوه بر منابع بشری و تجربی، از منابع عقلی و حسی از منابع و

حیانی و شهودی هم استفاده می‌کند. منشاء امنیت اجتماعی در اسلام، جهان‌بینی توحیدی است.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) نیز در عین حال که از لحاظ بُعد ذهنی یک اندیشمند طراز اول و صاحب نظر در حوزه تئوریک و نظری در باب مسایل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی به حساب می‌آید، یک فقیه و مجتهد جامع‌الشرایط که مسئولیت عظیم مرجعیت را به دوش می‌کشد، نیز هست و از آن مهم‌تر به عنوان رهبر ایران اسلامی و یک نخبه سیاسی در حوزه عینی و سوابق مؤثر کشورداری نیز دارای دقیق‌ترین تحلیل‌ها می‌باشد.

بررسی‌ها و مطالعات اکتشافی اولیه صورت گرفته نشان می‌دهد که منظومه فکری معظم‌له در حوزه امنیت اجتماعی از نظام منطقی کاملی برخوردار است اما هنوز توسط محققان بیان نشده است؛ از این رو، مسأله اصلی که پژوهش‌گر را ترغیب به انجام این پژوهش نموده، کمبود پژوهش در این زمینه است.

نکته مهم دیگر این است که از آنجا که مقام معظم رهبری یک دانشمند حی و زنده هستند، از طرفی ممکن است تاکنون در مقام بیان تمامی موارد هم نبودند که این هم خود بحث مفصلی است فلذا این موضوع که آیا مقام معظم رهبری تمام نظرات خود را در مورد امنیت اجتماعی تا به حال ارایه کردند یا ممکن است در سالیان آتی تعریف کامل‌تری از امنیت اجتماعی ارائه کنند و یا مطالبی به آن بیفزایند، اهمیت زیادی دارد. بنابراین آنچه را تاکنون فرموده‌اند آیا منظومه کامل نظرات ایشان است یا خیر؟ این محل بحث است.

لذا از جمله مواردی که محقق در پی آن است این موضوع مهم است که بتواند برخی از مسائل و جداول خالی و خلاءها را که هنوز پاسخی برای آن در دیدگاه مقام معظم رهبری نیافته‌ایم را مطرح کند و می‌توان مواردی که جای ابهام دارد از معظم‌له استفسار شود، تجربه نشان داده است معظم‌له هم از این مسائل استقبال می‌کنند که اگر این مسایل مطرح شود به رشد این اندیشه و کشف کامل منظومه فکری کمک خواهد شد. بنابراین این پژوهش تلاش دارد در نگاه منظومه‌ای مباحث مرتبط با امنیت اجتماعی (عناصر مقوم) را در یک نظام هماهنگ مورد بررسی قرار دهد و پیوند و رابطه بین آنها هویدا

می‌شود. نگاه منظومه‌ای در تعامل، ارتباط و پویایی با عناصر درونی و پیرامونی خود می‌باشد. عناصر مقوم امنیت اجتماعی در این منظومه فکری ضمن برقراری ارتباط نظام‌مند با حوزه‌ها و مقوله‌ها به دنبال تعامل و تعیین موقعیت مفاهیم پیرامونی چون عدالت، رفاه، تامین اجتماعی و... می‌باشد. از این رو از آن جایی که نظرات و دیدگاه‌های معظم له نقش به‌سزایی در تدوین مقررات، سیاست‌ها و راهبردهای جمهوری اسلامی ایران دارد، لازم است نسبت به احصاء، تدوین و تدقیق حوزه‌ی امنیت اجتماعی در قالب منظومه فکری اقدام شود. عناصر مقوم امنیت اجتماعی در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) کدامند؟

پیشینه پژوهش

نصری (۱۳۸۶) در پژوهشی تحت عنوان ((امنیت جامعه‌ای؛ مفاهیم، مؤلفه‌ها و نظریه‌ها)) به این نتایج دست یافت. مصادیق امنیت و ناامنی جامعه‌ای را در قالب سه سطح می‌توان تفکیک کرد:

۱- تحولات یا تحرکات معطوف به موجودیت گروه، برخی از تحولات عادی (مانند غیراقتصادی شدن یک زبان) یا برنامه‌ریزی عمدی (مانند تخصیص تبعیض‌آمیز منابع) موجب ناامنی وجودی یک گروه می‌شود. اعضای بعضی از گروه‌های در معرض مخاطره می‌توانند از این ضعف به عنوان یک امتیاز استفاده کنند و موضع خود را تقویت نمایند. تحقق این امکان به میزان سازماندهی اعضا، سازگاری مطالعات گروهی با گفتمان مسلط بین‌المللی و تعداد و کیفیت اعضای گروه بستگی دارد. ۲- تحولات و تحرکات معطوف به سبک زندگی گروه، تحولات اجتناب‌ناپذیر یا تحرکات ارادی معطوف به سبک زندگی دامنه و عمق انتخاب اعضای گروه را تحدید و هدایت می‌کند. در این سطح اعضای گروه دغدغه بقاء و امنیت وجودی را پشت سر نهاده‌اند و با موجودیت آن‌ها مخالفتی به عمل نمی‌آید، اما پاره‌ای تحولات پیش‌بینی نشده (مانند؛ مهاجرت‌های داوطلبانه، کاهش یا افزایش جمعیت) و برنامه‌های هدفمند (مانند تدابیر نرم رسانه‌ای) میزان انتخاب گروه و اعضای آن را محدود می‌سازد و یا هدایت می‌کند. ۳- تحولات و تحرکات معطوف به سیاست زندگی گروه‌ها، در سیاست زندگی موضوع محوری نه موجودیت است و نه سبک زندگی. در این مرتبه گروه اجتماعی مورد نظر نسبت

به بقای خود و نیز در خصوص دامنه اختیار خود نگرانی ندارد و فقط در پی آن است که بتواند به شیوه مناسبی به ابراز بهتر خود و ظهور قوی‌تر خود مبادرت ورزد. اینجا غالباً به کیفیت زندگی، درک دیگران، مشمول دست‌کاری کانون سلطه و تحولات گریزناپذیر نباشند؛ و در عین حال درصدد دستکاری هویت یا نابودی موجودیت سایر گروه‌ها برنیایند. نگاه و تلقی احترام‌آمیز، سیاست موجه این مرتبه از حیات گروهی به شمار می‌آید. اطمینان گروه نسبت به سلامت و امنیت خود سبب می‌شود اعضای آن بقای خود را در حذف و هضم دیگری تعقیب نکنند.

افتخاری (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان ((امنیت اجتماعی شده رویکرد اسلامی)) به این نتیجه دست یافت:

سخن گفتن از نظریه اسلامی امنیت اجتماعی شده آن هم در فضایی که هنوز گفتمان اسلامی امنیت به صورت منسجم شکل نگرفته و عرضه نشده عملاً دشوار است. امنیت به مثابه دغدغه‌های دیرین و نیاز حیاتی لازم است تا در چارچوب گفتمان اسلامی فهم و معنا شود. محقق در مقام تحلیل امنیت اجتماعی شده و پیشنهاد نظریه‌ای اسلامی در این موضوع، چهار گام را به شرح زیر برداشته است.

- تحلیل و ارزیابی گفتمان‌های متعارف امنیت: منظور از این الگوهای تحلیل کلانی است که بر حوزه مطالعات و معادلات امنیتی حاکم شده است. مجموع نظرات ارائه شده را می‌توان به دو گفتمان سلبی و ایجابی تعریف و تقسیم نموده است. گفتمان سلبی در پی اثبات محوریت مفهوم قدرت سخت‌افزاری در حوزه امنیت‌سازی بوده است. گفتمان ایجابی سعی کرده تا مجال مناسب را برای هنجارگرایی و حاکمیت بینش نرم‌افزارانه فراهم سازد که نتیجه آن ظهور رویکردهای فرهنگی، اجتماعی و ... در مطالعات امنیتی بوده است؛ ۲- تشریح اصول امنیتی مکتب اسلام: اقدام ضروری شناسایی و بیان اصولی است که اسلام در عرصه امنیت‌سازی به عنوان مبنای بحث مطرح ساخته است؛ ۳- طراحی و کاربرد روش تحلیل امنیتی در قرآن کریم: استنباط معنا و مقام امنیت در گفتمان اسلامی به صورت مستقیم بر ساخت معنایی آیات قرآن کریم مبتنی است؛ ۴- نظریه پردازی.

شایگان (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان «نظرات مقام معظم رهبری در مورد امنیت اجتماعی» بررسی نظرات مقام معظم رهبری در مورد امنیت جامعه پرداخته و به این نتایج دست یافت: مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) امنیت جامعه را شامل امنیت تمام محیط‌های اجتماعی اعم از شهر و روستا و مرز و جاده و دانشگاه و محل کسب و کار و خیابان و ... دانسته‌اند و معتقدند که تمام مردم با هر مذهب، سلیقه، دین، زبان، قومیت و گرایش سیاسی مشمول امنیت اجتماعی می‌شوند و فقط مجرمین و ناامن‌کنندگان جامعه از این شمول خارج‌اند.

قاضی‌زاده (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان «تبیین منظومه آزادی در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)» به این نتیجه رسید که منظومه آزادی از منظر امام خامنه‌ای از اجزاء، (مبانی، انواع، عناصر، قواعد و شبکه روابط) تشکیل شده است.

مبانی نظری

امنیت اجتماعی

از امنیت اجتماعی تعاریف متعددی ارائه شده است، در برخی منابع امنیت اجتماعی به عنوان نوع و سطحی از احساس اطمینان خاطر که جامعه و گروه در آن نقش اساسی دارند (نصیری، ۱۳۸۶: ۵۶)، تعریف شده است. در برخی متون دیگر نیز امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول، مربوط است (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۴۸).

امنیت اجتماعی نزد اندیشمندان غربی

برخورد اندیشمندان غربی با مقوله امنیت کاربردی کاملاً انسان‌گرایانه، و با توجه به شرایط، برداشتی رئالیستی و منفعت‌گرایانه می‌باشد (غفاری، ۱۳۹۰).

از امنیت اجتماعی تعاریف متعددی ارائه شده است اگرچه در اکثر تعاریف موضوع اصلی امنیت اجتماعی ((هویت)) است ولی نکته مهم در گفتمان غربی امنیت اجتماعی، (علاوه بر برابری‌خواهی، اصالت هویت و ذهنی بودن بسیاری از دغدغه‌ها) ماهیت نسبی ارزش‌های اساسی گروه‌ها است. بدین مضمون که ارزش‌های اساسی یک گروه در یک کشور متفاوت از ارزش‌های اساسی یک گروه در کشور دیگر شمرده می‌شود. ممکن است

گروهی نسبت به اعتقادات دینی و گروهی دیگر نسبت به زبان خود حساسیت فوق‌العاده‌ای داشته باشد (شایگان، ۱۳۹۵: ۱۴). بر این اساس در گفتمان غربی و به ویژه اروپایی مهم‌ترین مساله «امنیت اجتماعی» بقای هویت گروهی است (شایگان، ۱۳۹۵: ۳۰).

امنیت اجتماعی نزد اندیشمندان مسلمان

نظریه پردازان اسلامی که افکار آنها تحت تعالیم اسلام و قرآن بوده در خصوص امنیت اجتماعی و واحد تحلیل آن یعنی ((هویت)) نظراتی ارائه کرده‌اند و با توجه به اینکه این دانشمندان از یک منبع سیراب شده‌اند تفاوت‌های اساسی در نظریات آنها مشاهده نمی‌شود.

امنیت اجتماعی از منظر امامین انقلاب

الف: امنیت اجتماعی از دیدگاه امام خمینی (رحمه الله علیه)

همان طوری که اشاره شد امنیت اجتماعی با توانمندی‌ها و ظرفیت‌های یک جامعه در جهت حراست و حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی شاخص‌سازی شده است.

امام خمینی (رحمه الله علیه) از جمله متفکرانی بودند که افزون بر جایگاه رفیع دینی، بر هویت ملی نیز به عنوان یک مفهوم مهم و کلیدی تاکید داشتند، فهم خاص امام خمینی (رحمه الله علیه) از اسلام، از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر نگرش ایشان به هویت می‌باشند. این عوامل موجب شدند تا امام خمینی در اولویت‌گذاری مؤلفه‌های هویت‌ساز، بیش از همه بر اسلام و فرهنگ دینی تأکید کرده و در بازسازی هویت ملی پس از انقلاب اسلامی، از زاویه دین به این مهم بنگرد. این اولویت هستی‌شناسانه، به هویت جنبه‌ای شمول محور و نه دفع‌گرا می‌بخشد (فوزی، ۱۳۸۷).

ب: امنیت اجتماعی از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

در بررسی نظرات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) در زمینه امنیت اجتماعی که بصورت پراکنده در سخنرانی‌های متعدد بیان شده که ایشان برخلاف نظریات رایج علمی که امنیت اجتماعی را شناسایی، حفظ و ارتقای هویت و ارزش‌های بنیادین گروه‌های اجتماعی می‌دانند، امنیت اجتماعی را عدم احساس خوف، تهدید و ناامنی مردم

در محیط کار و زندگی دانسته و مرجع آن را آحاد مردم با هر گرایش و سلیقه‌ای، حاکمیت و نهادهای اجتماعی می‌دانند.

مقام معظم رهبری، هویت‌های مختلف ملی و قومی را به رسمیت می‌شناسد و البته معتقدند در نگاه اسلامی، بین نژادهای مختلف، تفاوتی نیست، لذا ملی‌گرایی و ناسیونالیسم تا زمانی که انگیزه‌ای برای اتحاد و همدلی است و منجر به نفی دیگران نمی‌شود، مورد تأیید اسلام، محترم و مقدس است. اما اگر بر اساس گرایش‌های منفی، به عنوان یک مکتب و ایدئولوژی، مانند نژادپرستی در جهت تقویت تعصبات نابجا و نفی دیگران مطرح شود مورد تأیید اسلام نیست. ایشان برای همه مسلمانان علاوه بر هویت ملی و فرقه‌ای، هویتی کلان‌تر و فراملیتی، به نام امت اسلامی قائلند؛ که بر اساس آرمان‌ها و اهداف مشترک دنیای اسلام شکل می‌گیرد. هویت‌های دیگر نیز تا حدی مورد قبول است که در تضاد با این هویت اسلامی قرار نگیرد.

ایشان با طرح شعار اسلامی - ایرانی ضمن احترام به آداب و سنن و گویش‌های محلی و نفی برتری‌طلبی قومی و نژادپرستی، همه قومیت‌ها را تحت پرچم مکتب حیات بخش اسلام بر محور ملیت ایرانی و حفظ تمامیت ارضی گردآورده‌اند.

- مبانی امنیت اجتماعی

مبانی امنیت و مطالعات امنیتی مانند سایر حوزه‌های مطالعاتی ریشه در جهان‌بینی یا نوع نگرش به جهان دارد، از آنجا که مبنای جهان‌بینی نظام‌های غربی جهان‌بینی مادی‌گرای غربی است، مبانی امنیت و مطالعات امنیتی آنان را نیز نمی‌توان جدا از این اندیشه دانست. در واقع جهان‌بینی مادی‌گرای غربی به عنوان مبنای اندیشه و عمل نظام حاکم، نتیجه‌ای جز تبعیت از مبانی هستی‌شناسانه امنیت غربی ندارد.

علوم امنیتی سکولار درباره هستی جهان و جان یا عالم و آدم به گونه‌ای سخن می‌گوید که گویا هستی برابر ماده و مادیات است و ساحت مجرد در هستی معنا وجود ندارد (افتخاری و صدقی، ۱۳۹۵).

- مبانی امنیت اجتماعی در گفتمان سکولار

همان‌گونه که اشاره شد علوم امنیت سکولار دارای چهار رکن اصلی مرجعیت، واقعیت، عینیت باوری و عقل‌گرایی است. برپایه این چهار رکن اصلی می‌توان چنین گفت که مبانی امنیت اجتماعی از منظر گفتمان سکولار به شرح ذیل می‌باشد:

الف - عینیت: وصف عمومی و بارز روش شناخت این گفتمان است. «عینیت» در این گفتمان، در قیاس با «ذهنیت» (امور مادی در قیاس با امور معنوی) اولویت دارد که مطابق آن کلیه حقایق به «عینیت‌ها» تقلیل می‌یابند تا اعتبار آنها درک و پذیرفته شود (افتخاری، ۱۳۹۲).

ب - تداول: تداول در واقع به صاحب منصبان، اشراف و افراد ذی‌نفوذ امکان آن را می‌دهد تا به نوعی اجماع جهت بهره‌مندی جمعی به قیمت منفعت و سعادت مردم دست یابند (افتخاری، ۱۳۹۲).

ج - منفعت‌طلبی: در این گفتمان تصور بر آن است که التزام به منافع مادی بهترین شاخص بر تمییز سره از ناسره و انتخاب گزینه مناسب رفتاری است. در این نوع جوامع، راهنمای قدرت را منفعت شکل می‌دهد و ابزارهای اجبارآمیز برای نظم‌سازی از اولویت برخوردارند (افتخاری، ۱۳۹۲).

د - حمیت: این واژه، گاه در همین معنی مذموم و گاه در معنی ممدوح و پسندیده به کار می‌رود، و اشاره به غیرت منطقی و تعصب در امور مثبت و سازنده است. در این جامعه که بر بنیاد شخص و منافع محدود وی استوار است، هویت جمعی معنای محصلی ندارد، مگر نوعی ارتباط جمعی مبتنی بر تعصب (احمیّه) (افتخاری، ۱۳۹۲).

- مبانی امنیت اجتماعی در اسلام

در اندیشه اسلامی امنیت اجتماعی را باید در سایه تقوا و عدالت و رعایت حرمت و حقوق انسان‌ها و دفاع از مظلومان، محرومان و برخورد با مفسدان و مجرمان و بزهکاران و رفع فقر، تأمین رفاه و معیشت مردم و حفظ آزادی‌های مشروع و حاکمیت عادلانه، حقانی و قانونی و معیارهای انسانی و الهی جستجو کرد (لک زایی، ۱۳۸۵: ۴۲).

بر این اساس چهار مرز گفتمانی بیان شده، معنادار بوده و نشان می‌دهد که اسلام حسب التزامش به اخلاق و معنویت، امنیت اجتماعی را محدود به توحید، حقیقت، سعادت

و قدرت نرم می‌داند. متقابلاً گفتمان جاهلی امنیت اجتماعی را محدود به تکثر، عینیت، منفعت و قدرت سخت می‌داند (افتخاری، ۱۳۹۲).

- تعریف منظومه

منظومه شامل مجموعه‌ای از عوامل گوناگون است که به طور دینامیکی بر روی یکدیگر اثر می‌گذارند و برای به انجام رساندن کار و یا دست یافتن به هدف خاصی سازمان یافته‌اند. منظومه فکری دارای حوزه‌های متفاوتی است:

الف) شبکه داخلی یا محیط داخل که ترکیب عناصر سازنده را نشان می‌دهد بنابراین در بعد شبکه داخلی منظومه فکری امنیت اجتماعی بایستی عناصر سازنده منظومه امنیت اجتماعی در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) را تبیین نماییم.

ب) اما برخی دیگر علاوه بر نگاه داخلی به شبکه خارجی که نحوه ارتباط شبکه داخلی را با عناصر پیرامونی و مرتبط نشان می‌دهد و جایگاه مفهوم را در ارتباط با سایر مفاهیم طرح می‌کنند نیز توجه می‌نمایند و منظومه فکری را شامل هر دو بُعد می‌دانند.

در بُعد خارجی منظومه فکری امنیت اجتماعی بایستی مفاهیم مرتبط با منظومه امنیت اجتماعی در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) تبیین نموده و بیان کنیم که این مفهوم با چه مفاهیم دیگری و چگونه مرتبط است (قاضی زاده، ۱۳۹۷).

مراحل تولید منظومه

۱- تعیین مرزهای منظومه

تعیین دقیق مرزهای منظومه مورد مطالعه، مستلزم تعیین محیط پیرامونی نظام نیز هست. محیط پیرامونی از نظام‌هایی تشکیل شده است که بر عناصر نظام مورد مطالعه تأثیرگذارند و در هر نظام محیط پیرامونی متناسب با همان نظام در نظر گرفته خواهد شد.

۲- شناخت انواع و اجزای منظومه

در نظام‌های بینشی و حقوقی و اخلاقی اسلامی، شناخت اجزاء به معنای استنباط درست بینش‌ها، سنت‌ها و احکام و قواعد حقوقی و اخلاقی از منابع اصیل اسلامی است و نظام‌های رفتاری با شناخت درست رفتارها در چارچوب سنت‌ها و اخلاق و حقوق و

مبتنی بر مبانی بینشی شکل می‌گیرد. بنابراین لازم است انواع آزادی و نیز ابعاد آن مورد شناسایی قرار گیرد.

الف. تعیین عناصر مقوم

لازم است با دسته‌بندی اجزاء، عناصر مقوم و سازنده یک نظام را مشخص کنیم تا بتوانیم ارتباط اجزاء با یکدیگر را بهتر درک نماییم. هر منظومه دارای عناصر سازنده و بنیادینی است که موجب شناسایی آن در قالب یک منظومه می‌شود.

ب. تعیین مبانی منظومه

در این مطالعه، مقصود اصلی و غایی شناخت مبانی منظومه است. از این رو لازم است مبانی منظومه به دقت شناسایی شود.

ج. شناسایی قواعد منظومه

شناسایی قواعد نظام در حقیقت، نیازمند شناسایی ضوابط حاکم بر منظومه است که اجزا باید از آن تبعیت نمایند.

د. شناسایی مفاهیم مرتبط و شبکه روابط

مفاهیم مرتبط با منظومه نیز مورد شناسایی قرار می‌گیرند. همچنین روابط بین مفاهیم نیز در نظر گرفته شود.

ه: شناسایی اهداف

در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در حوزه امنیت اجتماعی، هدف برقراری امنیت اجتماعی و سعادت بشر است، سعادت بشر یعنی صلاح دنیا و آخرت.

خ: شناسایی نتایج

در این جزء از اجزاء منظومه نتایج اجراء و برقراری امنیت اجتماعی از قبیل عدالت و آزادی اجتماعی، رفع ظلم، اقامه قسط و عدل، پیشرفت‌های معنوی، علمی و اقتصادی و ثروت، شکوفایی استعدادها و تعالی انسان شناسایی شدند.

روش پژوهش

تحقیق حاضر کاربردی - توسعه‌ای است لذا تصمیم بر این شد تا از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شود. قلمرو تحقیق حاضر به لحاظ زمانی از زمان رهبری معظم له (۱۳۶۸) در موضوع پژوهش تا زمان تحقیق می‌باشد. به لحاظ مکانی بیانات در محدوده کشور جمهوری اسلامی ایران مدنظر می‌باشد. نیز به لحاظ موضوعی کلیه بیانات مرتبط با امنیت اجتماعی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. -جمع آوری اطلاعات به دو صورت می‌باشد: الف. تمام سخنان، نامه‌ها، احکام، رهنمودها، تألیفات امام خامنه‌ای (مدظله العالی) که در دسترس می‌باشد و در مجموعه نرم‌افزار حدیث ولایت و پایگاه اینترنتی معظم له آمده است. بررسی اسناد و مدارک علمی، کلیه اسناد و مدارک مرتبط با موضوع امنیت اجتماعی، تمام‌شماری و با تکنیک متن‌برداری توصیفی جمع‌آوری اطلاعات صورت پذیرفته است.

ب. مصاحبه با خبرگان مرتبط به منظور سنجش میزان صحت برداشت محقق از متن فرمایشات معظم له و دقت در کدگذاری‌ها و استنباط‌ها. برای سنجش روایی تحقیق، مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه با مطالعه مبانی نظری، پیشینه تحقیق و اهداف تحقیق، انتخاب و تأیید شدند. در این تحقیق، محقق به منظور بررسی روایی، ابتدا با بررسی کلیه مدارک و مستندات و فرمایشات مقام معظم رهبری مفاهیم مرتبط به دست آمد سپس در اختیار ۷ نفر از خبرگان حوزه امنیت اجتماعی قرار داده شد و نتیجه بررسی شد که به نحو قابل توجهی مورد تأیید قرار گرفت و هم‌خوانی داشت. برای محاسبه سنجش پایایی تحلیل محتوای اندیشه‌ها و فرمایش‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) تعداد کلمات کدگذاری شده توسط سه نفر از خبرگان حوزه امنیت اجتماعی در فرمول هولستی قرار داده شده است و پایایی آن بدست آمد.

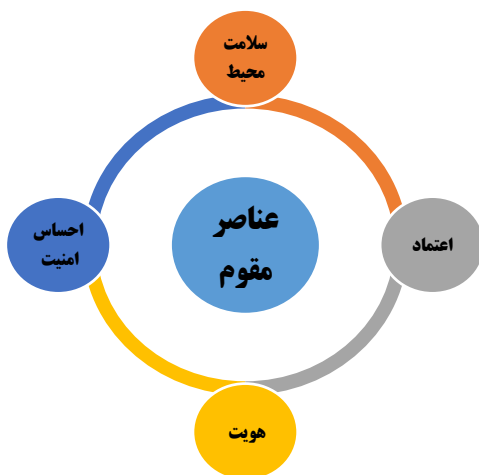
مبانی امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری

بررسی مبانی منظومه فکری در مضامین نقل و قولی معظم‌له نشان‌گر آن است که مبانی اندیشه ایشان در حوزه امنیت اجتماعی، جهان‌بینی توحیدی، اسلام، قرآن، حدیث، تعالیم انبیاء (نبوت)، آخرت‌گرایی (معاد)، امامت و ولایت، عقلانیت، سعادت و کرامت انسانی می‌باشد که ایمان، دین و توحید بیشترین فراوانی در کلام معظم‌له در حوزه امنیت اجتماعی را به خود اختصاص داده‌اند.

شکل ۱- عناصر مبانی امنیت اجتماعی در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

عناصر مقوم عبارتند از: عناصری که سازنده و تشکیل‌دهنده منظومه فکری مقام معظم رهبری بوده و می‌توان از آنان بعنوان عناصری که در تشکیل این منظومه نقش اساسی و بی‌بدیلی دارند یاد کرد. با بررسی فرمایشات معظم‌له عناصری از قبیل هویت، احساس امنیت، اعتماد، سلامت محیط (زندگی، کسب و کار، فضای ذهنی و ...)، به عنوان عناصر مقوم در این منظومه شناسایی گردیدند. که تشریح کامل آن در ذیل آمده است.

شکل ۲- مقوم‌های امنیت اجتماعی در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

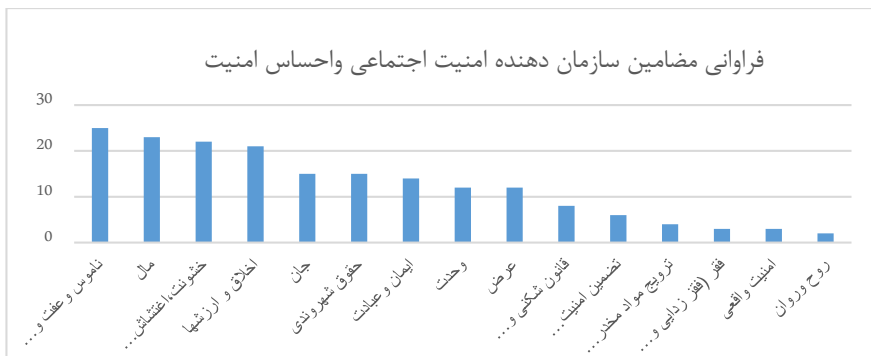
۱- احساس امنیت و امنیت اجتماعی

احساس امنیت یکی از عناصر اصلی تشکیل‌دهنده امنیت اجتماعی در اندیشه معظم له است، با بررسی فرمایشات معظم له به موارد متعددی از احساس امنیت و عدم احساس خوف و تهدید در هویت، فرهنگ و سبک زندگی، ارزش‌ها و اخلاق، وحدت، مال و جان و اخلاق و ناموس و حقوق شهروندی، عفت، حیا، شرم و پاکدامنی، عرض، ایمان، خشونت، فساد، اغتشاش، قانون‌شکنی، عبادت، ترویج موادمخدر، تضمین امنیت جوانان، تضمین امنیت فرزندان، فقر و هنجارشکنی برمی‌خوریم که با امنیت اجتماعی ملازمه داشته است.

شکل ۳- احساس امنیت اجتماعی در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

بر اساس فراوانی بدست آمده در جدول ذیل مشاهده می‌گردد که احساس امنیت در مال، اخلاق، جان و حقوق شهروندی بیشترین فراوانی را داشته و در سخنان ایشان بیشتر مورد تأکید بوده است. لذا می‌توان اذعان داشت که احساس امنیت در موارد فوق‌الذکر از موهبت‌های بروز امنیت اجتماعی بوده و می‌بایستی طوری در این مسیر برنامه‌ریزی کرده و قدم برداشت که موارد فوق تحت پوشش باشد.

نمودار ۱- فراوانی مضامین سازمان دهنده ملازمه امنیت اجتماعی و احساس امنیت در فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

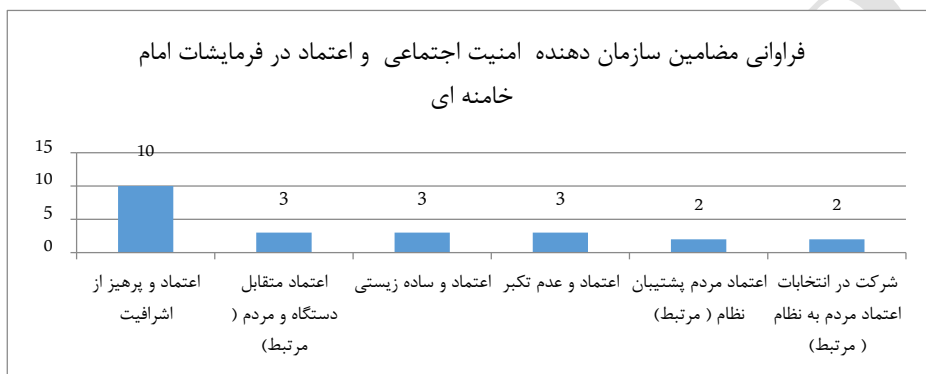
۲- اعتماد و امنیت اجتماعی

اعتماد یکی از عناصر مهم سازنده و مقوم منظومه فکری مقام معظم رهبری در حوزه امنیت اجتماعی است که بارها در کلام ایشان مورد تأکید واقع شده است. معظم‌له اعتماد مردم به نظام و مسئولین و بالعکس اعتماد و اتکاء مسئولین به مردم را پشتوانه قوی نظام دانسته و یکی از عناصر مهم سازنده امنیت اجتماعی می‌داند.

شکل ۴- اعتماد و امنیت اجتماعی در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

در بررسی مضامین نقل و قولی و سازمان‌دهنده فرمایشات معظم‌له به شاخص‌های مهمی از اعتماد از قبیل عدم تکبر، ساده‌زیستی و پرهیز از اشرافیت، اعتماد متقابل دستگاه‌ها و مردم، شرکت در انتخابات اعتماد مردم به نظام، اعتماد مردم پشتیبان نظام، اعتماد مردم سرمایه اصلی نظام، عدم ایجاد رعب و وحشت مایه دلخوری مردم برمی‌خوریم که همان‌گونه که در نمودار ذیل مشخص است پرهیز از اشرافیت دارای بیشترین فراوانی در میان دیگر مضامین سازمان‌دهنده می‌باشد.

نمودار ۲- فراوانی مضامین سازمان‌دهنده ملازمه امنیت اجتماعی و اعتماد در فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

ایشان فرمودند:

اگر امروز بخواهیم برای علمای دین و کسانی که در بین مردم نفوذ کلمه دارند، تکالیف عمده سیاسی را مشخص کنیم، بلاشک یکی از آن تکالیف این خواهد بود که به اعتماد و اطمینانی که مردم به حرکت اسلامی نظام دارند، روز به روز افزوده بشود. در حقیقت اعتماد مردم است که پشتیبانی آن‌ها را به وجود می‌آورد؛ و پشتیبانی و اتصال مردم به دست‌اندرکاران نظام است که توفیق این حرکت اسلامی را با اهداف اسلامی تضمین می‌کند (دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۷۰). در همین راستا در جایی دیگر ایشان فرموده‌اند که: ملت ما قرن‌های متمادی خوی اشرافی‌گری را، استبداد و دیکتاتوری را در حاکمان نابحق این کشور تجربه کرده و دوران جمهوری اسلامی دیگر نمی‌تواند این جور باشد؛ از جمله چیزهایی که روند حرکت به سمت عدالت را در جامعه کند می‌کند، نمود اشرافیگری در مسئولان بالای کشور است. مشی اشرافی‌گرایانه برای مسئولان کشور،

نقطه‌ی ضعف به شمار می‌آید. با در کنار هم قرار دادن فرمایشات فوق‌الذکر مشخص می‌گردد که در حوزه اعتماد در منظومه فکری ایشان در طول سالیان بیشترین تأکید بر مبحث پرهیز از اشرافی‌گری آن هم از سوی مسئولین نظام بوده است تا بدین وسیله اعتماد مردم نسبت به نظام افزایش یابد.

۳- هویت و امنیت اجتماعی

مقوله هویت بعنوان یکی دیگر از مقوم‌های منظومه فکری ایشان شبیه سایر مقوم‌های ذکر شده توسط محقق مورد بررسی قرار گرفته است. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نیز بر حفظ هویت و ملیت تأکید داشته و ملیت را محترم و مقدس می‌شمرند و بسیار هم روی ملیت- به معنای مثبت آن، نه به معنای منفی آن؛ همان چیزی که در عرف سیاسی دنیا به آن «ناسیونالیسم» گفته می‌شود- تکیه می‌فرمایند؛ اما معتقدند: هویت جمعی و ملی ملت ایران، نظام اسلامی است و هویت در نظام اسلامی، هم دارای کاربرد ملی است، هم دارای کاربرد اسلامی است، هم دارای کاربرد جهانی است؛ یعنی فرااسلامی است.

مقام معظم رهبری، هویت‌های مختلف ملی و قومی را به رسمیت می‌شناسند و البته معتقدند در نگاه اسلامی، بین نژادهای مختلف، تفاوتی نیست، لذا ملی‌گرایی و ناسیونالیسم تا زمانی که انگیزه‌ای برای اتحاد و همدلی است و منجر به نفی دیگران نمی‌شود، مورد تأیید اسلام، محترم و مقدس است. اما اگر بر اساس گرایش‌های منفی، به عنوان یک مکتب و ایدئولوژی، مانند نژادپرستی در جهت تقویت تعصبات نابجا و نفی دیگران مطرح شود مورد تأیید اسلام نیست.

نوع دیگری از هویت که مورد تأکید مقام معظم رهبری است هویت جمعی است که می‌فرمایند: این هویت نباید دست بخورد و همه باید از آن دفاع کنند، باید مرزهای بین دوست و دشمن نظام و بین فاسق و غاصب و با غیر این مشخص باشد تا هویت جمعی و وحدت جمعی حفظ شود.

ایشان در عین حال که احترام به صاحبان مذاهب و ادیان مختلف بویژه شیعه و سنی را توصیه کرده است، هرکدام را به حفظ ارزش‌های دینی خود تشویق می‌نماید و از آنها می‌خواهند که با همکاری، وحدت و همزیستی مسالمت‌آمیز، در کنار یکدیگر زندگی کنند

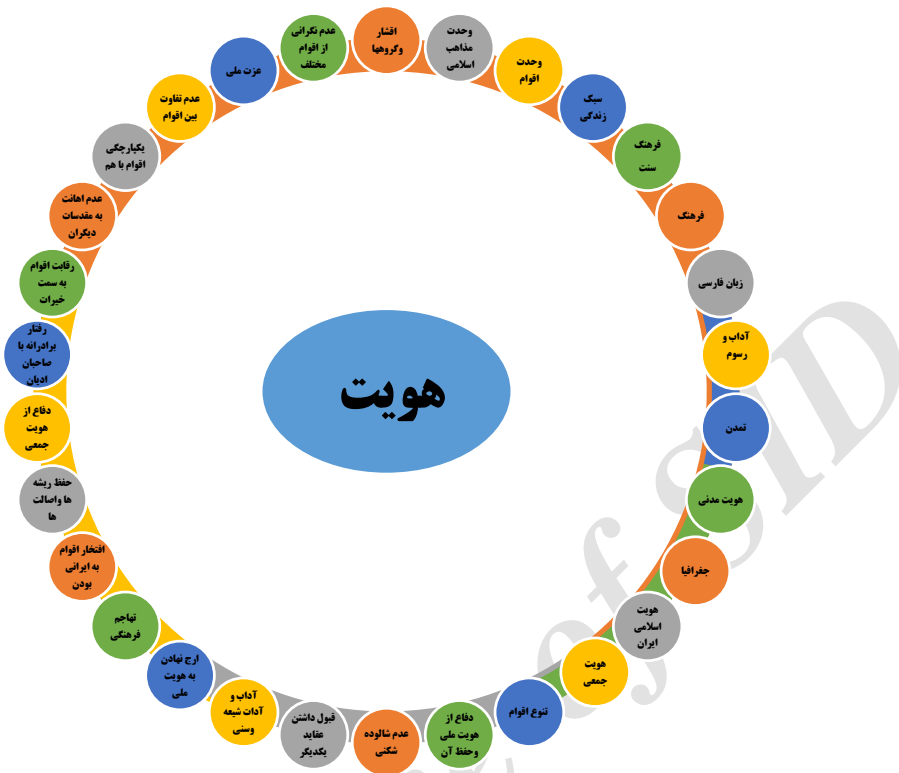
و رقابت بر سر خیرات و نیکوکاری‌ها داشته باشند در حالی که در نظریات غربی همکاری و وحدت این‌گونه گروه‌ها نه تنها اصلاً توصیه نمی‌شود، بلکه باید هر گروه به فکر دفاع از هویت خود در مقابل تهاجم سایر هویت‌ها باشد و هر کدام از گروه‌ها و اقلیت‌ها در فکر ادغام سایر هویت‌ها در هویت خود می‌باشند.

ایشان با طرح شعار اسلامی - ایرانی ضمن احترام به آداب و سنن و گویش‌های محلی و نفی برتری‌طلبی قومی و نژادپرستی، همه قومیت‌ها را تحت پرچم مکتب حیات بخش اسلام بر محور ملیت ایرانی و حفظ تمامیت ارضی گرد آوردند و آینده روشن و رشد و تعالی این اقوام را به سرنوشت تمام مصالح و منافع ملی پیوند زدند.

معظم‌له با پذیرش هویت جنسی به معنای آن که دو جنس زن و مرد بتوانند هویت خود را حفظ کنند و مطابق با آن رفتار کنند آن را از دیگر جنبه‌های هویت می‌داند.

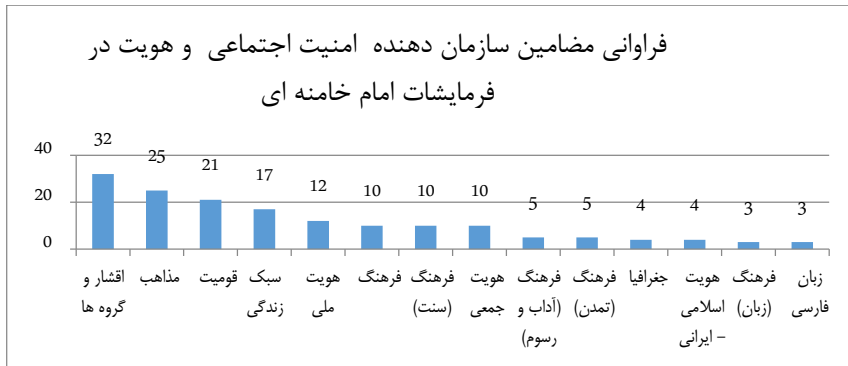
رهبر معظم انقلاب نه تنها تبعیض بین اقوام مختلف را رو ندانسته و بایستی در جامعه شرایط به نحوی باشد که اقوام ضمن حفظ هویت و ارزش‌های خود بتوانند زندگی مسالمت-آمیز با سایر اقوام داشته وحدت و یکپارچگی آنها را خواهان است و وجود همه اقوام در کنار یکدیگر را تأیید می‌کند، بلکه فراتر رفته و تنوع اقوام در ایران را به عنوان فرصت می‌داند که می‌توان از آن به بهترین نحو برای پیشرفت کشور بهره گرفت.

با بررسی فرمایشات معظم‌له اقشار و گروه‌ها، وحدت مذاهب اسلامی، وحدت اقوام، سبک زندگی، فرهنگ (سنت)، فرهنگ (زبان فارسی)، آداب و رسوم، تمدن، هویت (هویت ملی)، جغرافیا، هویت اسلامی - ایرانی، هویت جمعی، تنوع اقوام، دفاع از هویت ملی و حفظ آن، عدم شالوده‌شکنی، عزت ملی، یکپارچگی اقوام باهم، عدم تفاوت بین اقوام، قبول داشتن عقاید یکدیگر، آداب و عادات شیعه و سنی، ارج نهادن به هویت ملی، تهاجم فرهنگی، افتخار اقوام به ایرانی بودن، حفظ ریشه‌ها و اصالت‌ها، دفاع از هویت جمعی، رفتار برادرانه با صاحبان ادیان، رقابت اقوام به سمت خیرات، عدم اهانت به مقدسات دیگران و عدم نگرانی از اقوام مختلف عناصر هویت را تشکیل می‌دهند.

شکل ۵- هویت و امنیت اجتماعی در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

با نگاهی به نمودار فراوانی ذیل مشخص می‌گردد که افشار و گروه‌ها دارای بالاترین فراوانی نسبت به دیگر مضامین سازمان‌دهنده می‌باشد. بر این اساس و با بررسی نقل قول‌های ایشان متوجه می‌شویم که فارغ از اینکه فرد متعلق به کدام قشر و گروه می‌باشد چه زن و چه مرد، دختر و پسر و لو این که مخالف حکومت باشد مادامی که توطئه و معارضه‌ای نکرده است می‌بایستی مفهوم امنیت اجتماعی برای او نیز صادق باشد یعنی امنیت کسب و کار و امنیت در زندگی شخصی. لذا در راستای تأمین امنیت اجتماعی می‌بایستی به این نکته توجه داشته باشیم که از هرگونه قضاوت برای تأمین امنیت بر اساس اینکه فرد یا افراد متعلق به کدام گروه و قشر می‌باشد خودداری گردد.

نمودار ۳- فراوانی مضامین سازمان دهنده ملازمه امنیت اجتماعی و هویت در فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

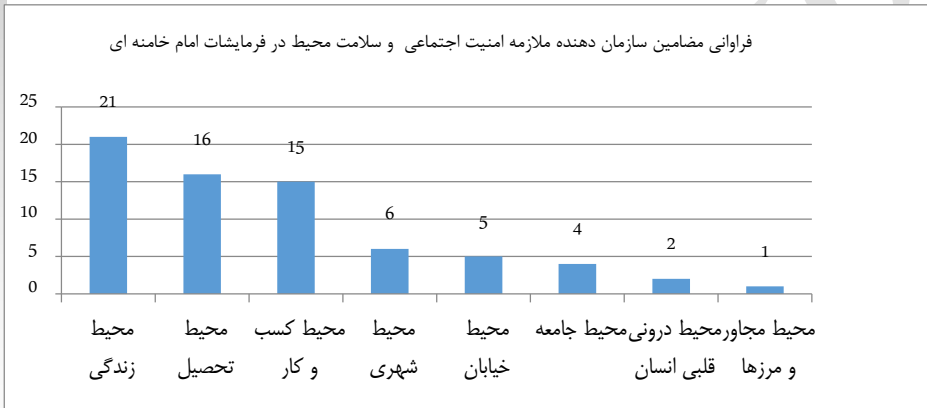
۴- سلامت محیط و امنیت اجتماعی

سلامت محیط از ارکان مهم و عناصر سازنده و مقوم امنیت اجتماعی در منظومه فکری مقام معظم رهبری است. همان‌طور که در معنانشناسی امنیت اجتماعی اشاره گردید تعریف معظم‌له از امنیت اجتماعی بر عدم احساس خوف و تهدید تأکید دارد. لازم به ذکر است ایشان محیط‌های متعددی را نیازمند امنیت می‌داند که از جمله می‌توان به، محیط کسب و کار و محیط اداره، محیط تحصیل، محیط خیابان‌ها و جاده‌های بین شهرها، محیط شهری و جامعه، محیط فعالیت اجتماعی، محیط درونی قلبی انسان و فضای ذهنی (سوءظن و گمان بد)، محیط ورزش، خانواده و زندگی خصوصی و ... می‌داند.

شکل ۶- سلامت محیط و امنیت اجتماعی در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

که براساس نمودار محیط خانواده و زندگی دارای بیشترین فراوانی است و پس از آن محیط کسب و کار و تحصیل رتبه‌های دو و سه را داشته‌اند. بر این اساس و با یادآوری مفهوم عدم احساس خوف و تهدید در محیط زندگی شخصی و کسب و کار مشخص می‌گردد که بطور کلی کلیه افراد جامعه می‌بایستی ابتدا در محل زندگی خود امنیت را احساس نمایند و پس از آن در حوزه کسب و کار و تحصیل. لذا متولیان امر می‌بایست ابتدا تمرکز خود را بر این امر قرار دهند که کلیه افراد جامعه در هر نقطه و مکانی که محل زندگی آنها اطلاق می‌گردد می‌بایست احساس خوف و تهدید نداشته باشند.

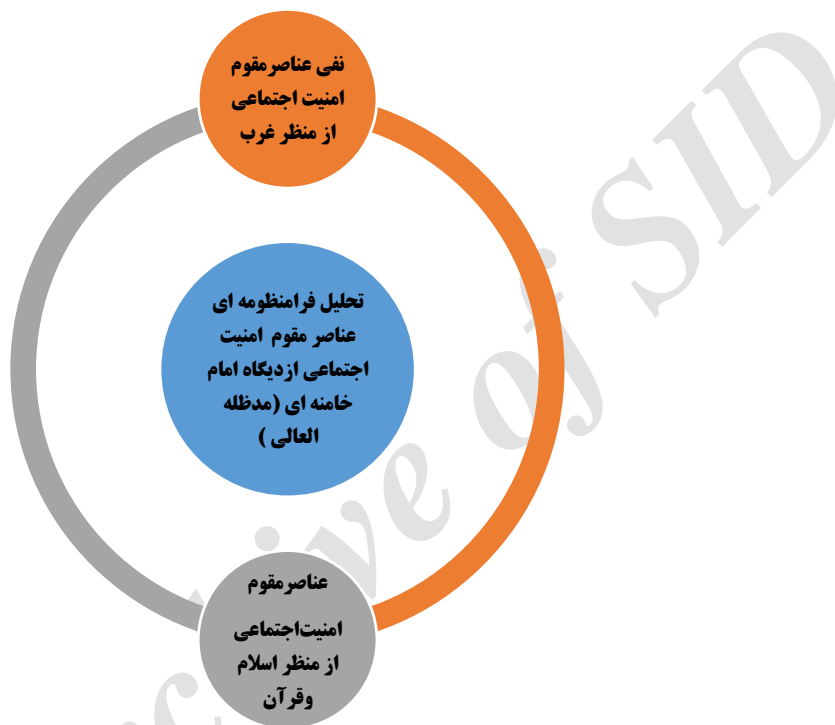

نمودار ۴- فراوانی مضامین سازمان دهنده ملازمه امنیت اجتماعی و سلامت محیط در فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

بحث و نتیجه‌گیری

از آنجا که مبنای جهان‌بینی نظام‌های غربی جهان‌بینی مادی‌گرای غربی است، مبانی امنیت آنان را نیز نمی‌توان جدا از این اندیشه دانست. جهان‌بینی توحیدی زمینه را برای طرح یک مبنای هستی‌شناسانه‌ای فراهم کرد که در آن خداآوری در کنار مردم‌گرایی، امنیت ایمانی در کنار ایمنی مادی، اصالت حق در کنار وظیفه و توجه به تکلیف در کنار نتیجه و ... مورد توجه قرار گرفت. در تقابل این دو جهان‌بینی ضرورت بومی‌سازی مفاهیم مرتبط با امنیت اجتماعی بر مبنای هویت و فرهنگ ایرانی و اسلامی که مبانی آن ریشه در مباحث دینی و اسلامی دارد، آشکار می‌باشد. ضمن آنکه با تحلیل و شناخت منظومه فکری بزرگانی چون امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) می‌توان با الگو قرار دادن ایشان در این راه با اطمینان بیشتر قدم برداشت.

همان‌گونه که در تحقیق آمده است منظومه مقام معظم رهبری در حوزه امنیت اجتماعی ارکان متعددی دارد که عبارتند از: مبانی، مقوم، عناصر مرتبط، محیط، شبکه ارتباطی اهداف و نتایج که با بررسی فرمایشات معظم‌له عناصری از قبیل هویت، احساس امنیت، اعتماد، سلامت محیط (زندگی، کسب و کار، فضای ذهنی و ...)، به‌عنوان عناصر مقوم در این منظومه شناسایی گردیدند.

شکل ۷- تحلیل فرامنظومه‌ای امنیت اجتماعی

پیشنهادهای

- ایجاد بستر و زمینه‌های لازم و رفع موانع و چالش‌های پیاده‌سازی منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) امنیت اجتماعی؛
- ایجاد ساختارهای لازم در سطح کلان نظام و اصلاح ساختارهای موجود و تقویت تعاملات نهادهای مسئول در حوزه امنیت اجتماعی؛
- ترویج سبک زندگی - اسلامی ایرانی و فرهنگ‌سازی در این زمینه توسط نهادها و مسئولین فرهنگی به عنوان بستر و زمینه اجرای منظومه فکری معظم‌له در حوزه امنیت اجتماعی؛
- صیانت از هویت اسلامی - ایرانی از طریق حفظ ارزش‌ها و تقویت باورهای مردم به عنوان ملزومات منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه امنیت اجتماعی؛
- حفظ حرمت و کرامت مردم در همه زمینه‌ها و ابعاد توسط مسئولین و متولیان نظام به عنوان مبانی منظومه فکری معظم‌له در حوزه امنیت اجتماعی؛
- پاسداری از قداست خانواده و حمایت همه جانبه برای تشکیل و حفظ خانواده به عنوان زیربنای الگوی راهبردی امنیت اجتماعی؛
- بسط و گسترش مبانی دینی به‌عنوان عناصر موثر در استقرار امنیت اجتماعی و سعادت دنیوی و اخروی مردم.

- قرآن کریم (۱۳۸۶). ترجمه الهی قمشه‌ای، قم: بنیاد نشر قرآن.
- نهج البلاغه (۱۳۸۶). ترجمه سید محمد دشتی مشهد، انتشارات سنبله.
- حضرت امام خمینی (ره). نرم افزار صحیفه نور، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره).
- حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، نرم افزار حدیث ولایت، تهران: مرکز تحقیقات رایانه ای علوم اسلامی.
- علامه طباطبایی، سید محمدحسین (۱۳۸۵). تفسیر المیزان. ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، انتشارات اسلامی.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۲). امنیت اجتماعی شده رویکرد اسلامی. چاپ اول، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹). امنیت عمومی در اندیشه و بیانات مقام معظم رهبری. فصلنامه دانش انتظامی، سال دوازدهم، شماره دوم، صص ۲۰ - ۴۸.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۱). مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیتی. چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- باصری، احمد (۱۳۸۷). امنیت از دیدگاه مقام معظم رهبری. فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی پلیس پایتخت، شماره ۱، دوره اول، تابستان.
- بنی هاشمی، سیده آمنه (۱۳۸۹). راهکارها و موانع بسط امنیت اجتماعی در قرآن. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه الهیات میبد (یزد).
- بهتاش، محبوبه (۱۳۸۹). مرجع امنیت جمهوری اسلامی ایران (براساس دیدگاه امام خمینی و مقام معظم رهبری). پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه باقرالعلوم.
- پورسعید، فرزاد (۱۳۸۹). مرجع امنیت در کنش گفتاری امام خمینی (رحمه الله علیه). فصلنامه مطالعات راهبردی، سال سیزدهم، شماره ۳.
- رحمتی، مهدی (۱۳۸۹). بررسی رابطه هویت ملی و امنیت اجتماعی در ایران. دانشگاه بین المللی امام خمینی (رحمه الله علیه) قزوین، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- شایگان، فریبا (۱۳۹۳). امنیت اجتماعی. سازمان تحقیقات و مطالعات ناجا.
- شایگان، فریبا (۱۳۹۱). امنیت پایدار از دیدگاه مقام معظم رهبری. فصلنامه آفاق امنیت، سال پنجم، شماره چهاردهم، بهار، صص ۶۳ - ۸۵.

- غفورزاده، عزت ا... (۱۳۸۸). طراحی الگوی برآورد تهدیدات اجتماعی در ج.ا.ا. دانشگاه دفاع ملی.
- نصری، قدیر (۱۳۸۶). امنیت جامعه‌ای؛ مفاهیم، مؤلفه‌ها و نظریه‌ها. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی گروه مطالعات جامعه و امنیت.
- نصری، قدیر (۱۳۸۹). طرح جامع مطالعات امنیت جامعه. گروه پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی.
- نباتیان، محمد اسماعیل (۱۳۹۲). فقه و امنیت (بررسی مبانی فقهی امنیت در نظام اسلامی با عنایت به تطور و توسعه مفهوم امنیت). رساله دکتری دانشگاه معارف اسلامی.